సావుకూడు

పైటాల పొద్దు
ముద్ద తినే పొద్దు
ఎండ అగ్గి కురుస్తాండె
గాలితోలదు
ఆకు అల్లాడదు
ఉడుకు ఉడుకు...
ఉమ్మరిస్తాంది
ఇప్పటిదంకా ఒక మోడం లేదు.
వాన సినుకు లేదు
యాడ జూసినా ఒక గెడ్డిపాస లేదు.

ఎట్లో బతుకుతారు మనుసులు... ఇంత గంజితాగో, కలబంద గడ్డలు తవ్వుకుని తినో...! పశులూ...? పశులు ఎట్ల బతుకుతాయి కొరికే దానికి గెడ్డి లేకపోతే?

కరువు కరువు...
గెడ్డికి కరువు
గింజలకు కరువు
ఎండ ఎండ...
బలిసిన ఎండ!
సెగ సెగ...
ఇంట్లో బయటా సెగ!
కంపసెట్లలో గుయ్యమని అంటాండే కీసురాళ్లు.
నెత్తిమీద రెక్కలు ఇప్పి ఎగురుతాండే గద్దలు.

ముసిల్దాని సన్నుల మాదిరి ఏరు ఎండిపాయ.

కొక్కులు బొక్కలు పెట్టి సెరువంతా పాడైపాయ.

మనుసులకి పన్లు లేవు.

సంగట్లోకి నూకల్లేవు.

ఆకలికి ఈల గరుసుకుని ఎల్లమ్మ కట్టమింద పులీ మేక ఆడతాండారు.

పిల్లోల్లకి... అంగీ ఉంటే నిక్కర లేదు. నిక్కర ఉంటే అంగీ లేదు. రెవికలు సంకల్లో సినిగినా, రొమ్ములమీద సినిగినా, ఆడోల్లకి సిగ్గులేదు.

ఆకులూ, వక్కలకూ, గడ్డిమోపుకూ మానం అమ్ముకునే ఊర్లో ఎవురికీ కడుపు నిండదు.

వానల్లేక మూడేండ్లాయ.

పంటల్లేక మూడేండ్లాయ.

అప్పులు కట్టక మూడేండ్లాయ.

ఎదిగిన కూతర్లకి పెండ్లిండ్లు సెయ్యక మూడేండ్లాయ.

ఎండ ఎండ!

సెగ సెగ!

కాలతాండే బీడీలు,

నలుగుతాండే వక్కాకు,

అంతకంటే ఏం సేయల్లమల్ల?

పని పాటలు లేవు

ఎట్లోగట్ల పొద్దు గడిసి సావల్ల?

సెట్లకిందా, బండి నొగలమీదా, యాడ బడితే ఆడ డొక్కల్లోకి మోకాల్లు ముడుసుకుండిన నిద్దర్లు.

సావు!

పానం పోకా, ఉండకా పది దినాలనుంచీ కొట్టుకులాడిన ముసిలోని సావు!

గెడ్డిమింద పరిచిన యూరియా గోనపట్ట సంచులమీద పండుకొని, పదిదినాల నుంచీ కాపీ నీల్లే తాగి పానం పట్టుకున్న ముసిలోడు సచ్చిపాయ.

'పెద్దప్పయ్య సచ్చిపోయినాడంట్రా!'

అరుగులు దిగీ, బఢ్లు దిగీ పైబట్ట ఇదిలించుకొని ఒక్కరొక్కరే పీనుగుల మాదిరి కదిలి మూగుతాండే మనుసులు.

సావు!

సావు ఎవురికైనా వస్తుంది.

ముసిలోనికీ వచ్చింది.

ఈ కష్టకాలంలో బతికే దానికంటే... సచ్చిపోయేవాళ్లే పున్నాత్ములు!

రెండున్నర పెట్టినా శేరు రాగులు రావు.

రెండున్నర పెట్టినా శేరు జొన్నలు రావు.

కేజీ ఒట్టి మిరపకాయలు అరవై రూపాయిలా?

అయ్యో వానెమ్మ, ఏం లోకము?

రూపాయి నోటు ఇస్తే రెండు శేర్లు ఉప్పు రావద్దా?

ఓరి నీ పాసుగలా ఏం కాలము!

రేట్లు ఇట్లా కొల్లబోతాంటే ఇంక బతక్కపోతేనేమి? ముందు ముందుకి ఇంకా ఎన్ని కష్టాలుండాయో? అవన్నీ ఈ కండ్లతో సూడకుండా సచ్చిపోయినోళ్లే, పున్నాత్ములు! సచ్చిపోతే సచ్చిపోయినాడుగానీ పాపము, కడసారి కోరిక తీరకుండానే సచ్చిపోయినాడు ముసిలోడు.

బతుకంతా ఎద్దుమాదిరి కష్టపడినోడు ముసిలోడు!

కడుపుకు కలో గంజో తాగి,

ముగ్గురు కొడుకుల్ని సాకి సంరచ్చించి

వాళ్లకు పెండ్లిల్లు చేసి,

వాళ్లు ఏరు కాపురాలు పొయ్యేటప్పటికి,

ఎవురికి గాని పైసా అప్పు లేకుండా చేసి,

పదిమందితో ఔననిపించుకున్నోడు.

పాపము కడసారి కోరిక తీరకుండా సచ్చిపోయినాడు.

కొడుకులు లేరా... అంటే ఉండారు!

కాని ఎవరుంటే మాత్రము ఏం జేస్తారు?

ఎవురి బతుకు వాళ్లది!

ఎవురి దారి వాళ్లది!

పాపము. కడసారి కోరిక తీరకుండానే సచ్చిపోయినాడు ముసిలోడు.

ఇప్పటికి నెల దినాల కిందట... ముద్దపెట్టి సాకే సన్నకొడుకు ఇంట్లో మంచమెక్కె ముసిలోడు. అప్పుడు పెద్ద కొడుకు మారెప్ప నాయనను చూసి మాట్లాడించి పోదామని వచ్చె.

"ఎట్లుంది నాయనా పానానికి?" అని అడిగె.

"ఇంక ఎక్కువనాళ్లు బతకన్రా నేను" అనె ముసిలోడు.

"అవేం మాటలు నాయనా?" అంటా మనసు నొచ్చుకునె కొడుకు.

"నిజం నాయనా! నా శరీరం బాధ నాకు తెలుసు" అంటా కంట తడిపెట్టుకునె.

రొవంత నుస్తీ సేసి పైనురుకు లేస్తే అమెరికాకు పొయ్యేవాళ్లు ఉండారు. పానం మీదికి వస్తే పక్క ఊరికి బస్సెక్కి పోయి ఒక సూది ఏయించుకునేదానికి దుడ్లు లేవు. వయసు పానమైతే 'ఎట్లబ్బా రోగమొచ్చింది... మందులకు దుడ్లు లేవు' అని సింత సెయ్యొచ్చు.

ముసలి పానములే, ఈ పొద్దు కాకపోతే రేపన్నా పొయ్యేదే!

అట్లాంటి ముసలి పానానికి మందులూ, సూదులూ, టానిక్కులూ... అన్నీ యాలలే! ఇంట్లో అందరూ పస్తులు పండుకుంటాంటే మందులుకొని, మింగి పానం కాపాడుకుండేదానికి ఎవునికి సయిస్తుందిలే?

కొంచెంసేపు అయినాక ముసిలోడు మెల్లగా అడిగె. "కల్లు తాగి సానా నాల్లు అయిందిరా పెద్దోడా! ఒక తూరి తాగల్ల అనిపిస్తాంది. నాల్రూపాయలుంటే ఇచ్చిపోరా.."

పెద్ద కొడుకు మాట్లాడలే.

నాలుగు రూపాయిలుంటే మూడు దినాలకి ఉప్పూ, మిరపకాయలొస్తాయి.

నాలుగు రూపాయిలుంటే ఒక దినం బత్తెం గడిసిపోతుంది.

పెద్ద కొడుకు గమ్మున ఉండిపోయేసరికి ముసిలోనికి గొంతులో రాయి పడినట్లాయ. "ఇంక సానా నాల్లు బతకనురా పెద్దోడా! సచ్చేముందు ఒక తూరి కల్లు తాగి సచ్చిపోతాన్రా. నిన్ను మల్లా మల్లా దుడ్లు అడిగేదానికి నేను సానా నాల్లు బతకనులేరా! బతికేదానికే కష్టమైతాంటే ఇంక సుకం యాడుందిరా? అందుకే సచ్చే ముందన్నా ఒక తూరి తాగి సుకపడి సచ్చిపోదామనిపిస్తాంది."

తండ్రి 'సస్తాను సస్తాను' అని పదే పదే అంటాండేటప్పటికి కొడుకుకి ఎదలో నెర్లు పొంగినట్లాయ. ఫుల్ బనీను జేబులోంచి నాలుగు రూపాయిలు తీసిచ్చె. "ఇదిగో నాయనా" అనె.

మొగుడు వాళ్ల నాయనకు నాలుగు రూపాయిలు ఇచ్చినాడని ఇని మొగుని మింద, మామమింద ఇంతెత్తుకు ఎగిరిపడె మారెప్ప పెండ్లాము..

"ముసిలోల్లని సాకుతానని అందుకుగాను అయిదు ఎకరాల సేను ఎక్కువ రాయించుకుండె కదా ఆయప్ప సన్నకొడుకు. మల్ల ఆ సన్నకొడుకు దగ్గరకే పోయి అడుక్కోవల్ల 'కల్లు తాగబుద్ధి పుడతాందిరా, దుడ్లు ఈయరా" అని! మల్లీమన ఇంటి మిందికి వచ్చేదియాల? ఆ అయిదు ఎకరాలు మనకే రాసిస్తే మనం సాకకపోదుమా ముసిలోల్లని. లేదులే... మీ అమ్మకూ, నాయనకూ మన మీద నెర్లా లేదు. వాల్లని మనం సాకుతామనే నమ్మకమూలేదు. లేకపోతే పాయలే... అంత నమ్మకం లేనోల్లని మల్లీ ఈ పొద్దు యా ముగం పెట్టుకొని అడిగె మీ నాయన 'కల్లుకు దుడ్లు ఈయరా' అని! మీ

నాయనకు సిగ్గులేకపోతే నీకన్నా ఉండొద్దా బుద్ధి?" అంటా కూతలేసె. మొగున్ని చడామడా తిట్టె. ముసిలోనిమింద రంకెలేసె. చిన్న మరిది సంసారం మింద దుమ్మెత్తి పోసె. అరిసి అరిసి కడాకు గావురుమంటా ఏడ్చె, చేతుల్తో పిల్లోల్లని సుట్టుకొని.

"సంపెయ్ సామీ! నన్నూ, నా పిల్లోల్లనీ కూడు పెట్టకుండా సంపెయ్. దానకరునివి దిగివొచ్చినావు పాపమూ! పెండ్లాం పిల్లలు అడక్కతింటారో నస్తారో... నీకేం పట్టె? మానుబావుడా! మా గుడ్డలు సూడు, మ కడుపులు సూడు. మా బక్కిమొకలు సూడు. ఒక పూట తినీ ఒక పూట తినకా పస్తులు పడి ఎండగాలతాండామే! నీ కంటికి మేము ఆననేలేదా సామీ? ఇల్లంతా ఇట్లా కడగావాల్లకు దోసి పెడతాంటే ఇంకెట్ల దేముడా... నేను నా పిల్లోల్లకు ఇంత ముద్ద పెట్టి బతికించుకుండేదీ?" పొద్దు మునిగినా ఆయమ్మకు ఎక్కిల్లు తగ్గలే!

ఈ పొద్దో రేపో నచ్చిపోతాడనుకున్న ముసిలోడు కడుపులో కల్లు పడేటప్పటికి లేచి కూర్చుండె.

"బొలె గట్టిపాన మబ్బా ముసిలోనిది! మనం సావాల్సిందేగాని ముసిలోడు సావడు" అని ఊర్లో అంతా నవ్వుకుండిరి.

'ముసిలోడు నిజ్జంగా నచ్చిపోతాడనుకుని ఊరికే నాలుగు రూపాయిలు ఇస్తినే! బుద్ధిలేని నాకొడుకుని. ఎనకా ముందూ ఆలోసించకుండా తొందరపడితి' అనుకుండె పెద్ద కొడుకు మారెప్ప.

వారం దినాలు గడిసినంక రోగం తిరగబెట్టి మల్లీ మంచంలో పడె ముసిలోడు.

చూసిపోయేదానికి రెండో కొడుకు నాగన్న వచ్చె "ఎట్లుంది నాయనా పైలో?" అని అడిగె మంచంకోడు దగ్గర కూచ్చొని. "ఇంక నా పని అయిపోయిందప్పా" అని మూలిగె తండ్రి పెద్దప్పయ్య. తండ్రీ కొడుకులు మంచీ చెడ్డ మాట్లాడుకుంటూ కూచ్చుండిరి కొంచెంసేపు.

కోరిక.

ముసిలోని మనసులో కోరిక కలయ దిరుగుతాండె.

కోరికను బైట పెట్టల్లంటే బెరుకు.

ఆ కోరిక తీర్చే స్తోమత రెండో కొడుకుకు లేదని తెలుసు.

కాని, ఏ మూలో ఆశ, అప్పో సప్పో చేసి తండ్రి కడసారి కోరిక తీర్చడా అని.

"ఒరే నడిపోడా!" అని పిల్చె

"ఏం నాయనా!" అని కొడుకు తండ్రి దగ్గరికి జరిగె.

"ఏం నాయనా!" అని మల్లీ అడిగె కొడుకు.

"ఏం లేదులే అప్పా!" అని రాయదుర్గం సేత్తాడంత నిట్టూర్పు ఇడిసిపెట్టె

ముసిలోడు.

రెండో కొడుకు పరిస్థితి తలుసుకుంటే గొంతులోని మాట గొంతులోనే ఇరుక్కుపోతాండాది ముసిలోనికి.

ముసిలోడు కొడుకులకు సంపాదించి ఇచ్చింది తలా అయిదు ఎకరాల సేను. దాంట్లోనే సేద్యం చేసుకోవల్ల. పిల్లోల్లు, పెద్దోల్లు అంతా సెరువుకట్ట కింద మల్లలోకి కూలికి పోయి పొట్టపోసుకోవల్ల. కానీ మూడేండ్లనించీ వానలులే! భూమిలో ఏసిండే ఇత్తనం కూడా ఇంటికి చేరలే! సెరువు నిండలే. సెరువు కింద మల్లల్లో పన్లు దొరకలే. అందుకని నిరుడు పనుల కోసమని ఊరు ఇడిసి పెట్టి బల్లారికి పోయిరి అంతా... పత్తి సేన్లలో కూల్లు దొరుకుతాంటే.

పాపము. అప్పుడే రెండో వాని భార్య ఎవడో మాయం మాటలు చెపితే నమ్మి వాని ఎంట ఎల్లిపాయ. ఆయమ్మ తప్పుకూడా ఏముందిలే పాపము. ఆయమ్మకు ఎప్పుడు సూసినా కడుపు నొప్పి వస్తాండె. డాకటరు దగ్గరకి పోదామంటే మొగుడు సెవిలో ఏసుకోకపాయ, దుడ్లు లేవని. వాడెవడో...! దుడ్లు ఎంతైనా సరే కర్చుపెట్టి బల్లారిలో మంచి డాకటరుకు సూపిస్తాను, నా ఎంటరా, అని ఆశపెడితే ఈయమ్మ పానం మిందతీపితో వానెంట ఎల్లిపాయ... మొగున్నీ, పిల్లోల్లనీ ఇడిసిపెట్టి. ఇప్పుడు పెద్దకూతురే ఇంత ముద్ద కెలికి పెడతాండాది వాళ్ళ అమ్మ బదులు ఇంట్లో.

మంచంమింద నుంచి లేచి నిలబడె రెండో కొడుకు నాగన్న "పోయొస్తా నాయనా! ఎద్దలకు నీల్లు తాపల్ల" అనె టవ్వాలు బుజంమీద ఏసుకొని.

కోరిక. కోరిక.

కడసారి కోరిక తీరుస్తాడో తీర్చడో...

ఒక మాట అడిగి చూస్తేనేమిలే అనుకుండె ఆశతో ముసిలోడు.

"ఒలే నడిపోడా" అని పిల్సె.

"ఏం నాయనా?" అని కొడుకు బదులిచ్చె.

"సియ్యా బువ్వ తినబుద్ధి అయితాందిరా" అని కడసారి కోర్కెను బైట పెట్టె.

"సియ్య! మనకు యాడ దొరుకుతుంది నాయనా సియ్య!" అని కొడుకు ఆశ్చర్యపాయ.

"అప్పుడు మారెమ్మ పండగకి యాటలు నరికి కుప్పలేసి అమ్మిందే... కడసారి! మల్లీ ఈ ఆరు నెలల్లో ఎప్పుడన్నా మన చుట్టుపక్కల ఊర్లలో యాట కొట్టినారా? కురాకు చేసుకొని తిన్నారా? మనకు యాడ దొరుకుతుంది నాయనా సియ్య? కోల్లని పేటకు పొయ్ అమ్ముకుని వస్తిమి. ఊరంతా బుటకలాడినా ఇప్పుడు ఒక గుడ్డు దొరకదు. ఇంక మనము పేటకు పొయ్ కూర కొనేటట్లుండామా?" అని ముసిలోని మొగంలోకి

సూడబుద్ధి పుట్టక తలొంచుకొని అదే పోత పొయ.

వయసులో ఉన్నప్పుడు మంచి తిండి పుష్టికల శరీరం పెద్దప్పయ్యది. కొత్తగా పెండ్లయి భార్యకాపురానికి వచ్చిండె. మొదటి దినము మొగునికి రెండు ముద్దలు; నాకు ఒక ముద్ద అనుకొని మూడు ముద్దలు గెలికె.

పెద్దప్పయ్య మొగానికి నీల్లు సల్లుకుని తుడుసుకుంటా కూర్సుండె.

పెండ్లాము మూకిట్లో ఒక ముద్ద పెట్టి పూరిబిండి ఏసె.

తినె.

ఇంకొక ముద్ద పెట్టె.

తినె.

ఇంక చేయి కడుక్కొని లేస్తాడేమో అనుకుండె.

కాని లెయ్యలే.

ఇంకొక ముద్ద కూడా పెట్టి ఆ పూటకు పన్ను పండుకుండె.

రెండో దినము

మొగునికి మూడు ముద్దలూ, నాకు ఒక ముద్ద అనుకొని నాలుగు ముద్దలు గెలికె.

మొగుడు మూడు ముద్దలు తినె.

నాలుగో ముద్ద పెట్టేదానికి పాయ. వద్దు అని చేయి అడ్డం పెడతాడులే అనుకుండె.

పెద్దప్పయ్య వద్దనలే.

ఆ ముద్దను కూడా తిని పెండ్లామును పస్తుపండుకోబెట్టె.

పెండ్లానికి కడుపులో మంటపుట్టె.

మూడో దినము... ఆరు ముద్దలు గెలికె.

ముద్ద ఎంబడి ముద్ద... అయిదు ముద్దల్ని మూకిట్లోకి ఇసిరేసినట్ల వడ్డించె.

పెద్దప్పయ్య కూడా అంతే బిరిబిరింగ మింగేసె.

ఆరోముద్దను కూడా కొండబాయ. 'కడుపు బర్తీ అయిపోయిడిసింది. ఇంక ఒల్ల అంటే ఒల్ల, అని మొగుడు మూకిడు ముందునుంచీ ఒక్క ఎగురు ఎగిరి లేచి పోతాడనుకుండె.

కానీ పెద్దప్పయ్య లెయ్యలే. ఒల్ల అనలే. పెండ్లాము మొగంలోకి ఒకసారి సిగ్గుపడతా సూసి ఆ ముద్ద కూడా మింగె.

అంతే! పెద్దప్పయ్య పెండ్లాము పుట్టింటికి ముక్కు సీదుతా పరుగెత్తె.

ఇంట్లో తల్లిని కావలించుకొని బావురుమంటా ఏడ్చె.

"నన్ను ఎట్లా వానికి ముండ మోపిస్తిరి తల్లో! బాన కడుపోనికి ఇచ్చి చేస్తిరి కదా

నాయనో! కూడు ఎయ్యని మొగునితో కాపురం ఎట్ల చేసేది తల్లో!" అని వలవలా ఏడ్చె.

పెద్దమనుసులు పెద్దప్పయ్యను పంచాయతీకి పిలిపించిరి.

"ఏమిరా! పెండ్లానికి కూడెయ్యవంట?" అని నిలదీసి అడిగిరి.

పెద్దప్పయ్యకు ముందుగా ఇసయం బోదపడలే.

"నాకేం తెలుసు? అదే వండె, అదే పెట్టె. దాన్ని తినొద్దు అనలే నేను" అని గుడ్లు ఎల్లబెట్టి చెప్పె.

"నన్నేమీ తినొద్దు అనలేగాని మూకిట్లోకి ఎంత పెడితే అంతా తింటాంటే, నేనెట్ల నచ్చేది?" అని పెండ్లాము అక్కసు ఎల్లబోసుకుండె.

అప్పుడు పెద్దమనుసుల్లో ఒక మనిసి కలగజేసుకుండె.

"లే! పెద్దప్పయ్యా! తినేముందు కుండలో ఎన్ని ముద్దలుండాయో సూసుకో వద్దేంరా? ఇంక ముద్ద లేదు అని పెండ్లాము నోరు ఇడిసి చెప్పేదంకా మూకిడు ముందు కూసుంటే ఎట్ల?" అంటా లొక్యం బోదించె.

"కరువులో పుట్టినోల్లమి. ఎంత తింటే నిండుతాయిరా మన కడుపులు? కడుపు నిండాతినేదానికి మనం ఏమన్నా కుబేర్లమా? కడుపు ఎండగట్టలేనోడివి... పెండ్లాన్ని ఎట్ల సాకుతావు. పిల్లోల్లు పుడితే వాల్లని ఎట్ల సాకుతావు?" అని కూడా ఉపదేశం చేసె.

అంత తిండిపుష్టి కలిగినోడు పెద్దప్పయ్య.

'మాంసం తినబుద్ధి పుడతాందిరా' అని చూసి చూసి పెద్ద కొడుకును అడగలేదు. అడిగితే పెద్ద కోడలు ఊరుకుంటుందా? కల్లుకు నాలుగు రూపాయిలు ఇచ్చిందానికే, మొగునితో రగడ ఏసుకుని మూడు దినాలు మూతి ముడుసుకుండె. రెండో కొడుకును అడిగి లేదనిపించుకుండె. ఇంక మూడో కొడుకు... మూడో కొడుకుకు ఆరుమంది ఆడపిల్లలు. అంతా చిన్న చిన్న పిల్లోల్లు. ఆలూమగడూ కష్టపడి కూలి తెస్తే ముసిలోల్లతో పాటు ఎనిమిది మంది ఇంట్లో కూచ్చొని తినల్ల. పెద్ద సంసారం. తినే జనం జాస్తి. అంతమంది పిల్లోల్లని ఎట్ల సాక్కుంటాడు, ఎట్ల పెల్లిల్లు చేస్తాడు' అని గదా...వానికి అయిదు ఎకరాలు ఎక్కువ భూమి రాసిచ్చింది! ఉండే ఒక ఇల్లు, వానికే రాసిచ్చి, పెద్ద కొడుకుల దగ్గర నిష్ఠూరమాయిరి ముసిలోల్లు.

మూడో కొడుకుకు స్తోమతే ఉంటే ముసిలోనికి ఆస్పత్రి మందు ఇప్పించేవాడు కాడా? ఆస్పత్రిలోనే చేర్పి తండ్రిని సూపెట్టుకునేవాడు కాడా?

'రోగమొస్తే ఒక గులిగి ఇప్పించేదానికి దుడ్లు లేనోడు, కూర వొండి పెట్టిస్తాడా? అనుకొని గమ్మున ఉండిపాయ ముసిలోడు.

పెద్దప్పయ్యకి మాంసంమీద భ్రమ పీడిస్తాండె 'సెవిగూగుల్ని పచ్చి పచ్చిగా కాల్చుకుని తింటే ఉప్పఉప్పగా ఎంత బాగుంటాయి. దొమ్మను కాల్చుకొని ఉప్పురాయి

అద్దుకొని తింటే ఎంత రుసిగా ఉంటుందో!' అని సారి సారికీ అనుకుంటాండె.

'మునిలోని పానం దినాలమీద ఉంది. ఒకసారి సూసి పలకరించి పోదాము' అనుకుని వచ్చిన వాళ్లతో మాంసం రుసిని గురించి మాట్లాడబట్టె. "కుందేలా? కుందేలు కూర సెప్పొద్దు. వాయి చేస్తుంది కదా అది. ఉడుం కూర శ్రేష్ఠం, తింటే పై నొప్పులుండవు. ఎర్రిలకలు బాగుంటాయిగాని, రొవంత నీసు వాసన తగుల్తుంది" ఇట్లా మాట్లాడతానేఉండె అలుపు లేకుండా!

"మిందికి సావు వొచ్చి పడతాన్నా కూరమీద బెమ్మోత్తిపోలే మునిలోనికి" అని సాటుగా నవ్వుకుంటాండిరి జనమంతా.

పాయ.

"కూర కూర' అని కలవరించిన మునిలోడు సచ్చేపాయ.

కొడుకులూ, కోడల్లూ,మనుమలూ అంతా వచ్చిరి.

బందుగులొచ్చిరి, జనమంతా మూగిరి.

ఆడోల్లు ఏడసబట్టిరి.

పిల్లోల్లు సూడబట్టిరి.

ముగ్గురు కొడుకులూ తండ్రిని సాగనంపేదానికి ఏర్పాట్లు సేయల్లని పూనుకుండిరి.

కుంకుమ కావల్ల.

పసుపు కావల్ల.

ఊదు కడ్డీలు కావల్ల.

సాంబ్రాని కావల్ల.

ఏది లేకపోయినా సంసారం జరుగుతుందిగాని సావు ఏర్పాట్లు జరుగుతాయా?

"అన్నా ఊదు కడ్డీలు తెప్పిస్తివా?"

"ఒలే నాగన్నా! అంగడింటికి పోయి సాంబ్రాని తీసుకురాగూడదేంరా?"

"ఒలే సన్నోడో! ఓబులేసుగా! పసుపూ కుంకుమ తెమ్మంటినే, తెస్తివా?"

"అరిజెంటుగా ఆకులు తెప్పీయల్లంట అన్నా!"

అంతా తెప్పించమనేవాల్లే. తెచ్చేవాల్లు లేరు. జేబులోంచి ఉన్న దుడ్లు కూడా బైటికి తీసేవాల్లు కారు. కుంకుమ రాదు. సాంబ్రానిరాదు. ఆకులూ వక్కలూ రావు. ఏ వొస్తువా రాదు. పొద్దు గడుస్తాంది. అన్న తెస్తాడులే అని తమ్ముడూ, తమ్ములు తెప్పిస్తారులే అని అన్నా... అందరూ ఒకరినుండి ఒకరు తప్పించుకొని తిరుగుతాండిరి, ఖర్చు తప్పించుకునేదానికి.

సంగతి గ్రహించిన పెద్దోల్లు, ముగ్గురు కొడుకుల్నీ పిలిసిరి.

"ఒలే! మీలో ఒకరు కావల్సిన వొస్తువులన్నీ తెప్పించి కర్సు పద్దు రాయండి. దినాలూ గినాలూ ముగిసిపోయినంక మొత్తము కర్సు తేల్చండి. దాన్ని ముగ్గురూ సమానంగా బరించుకోండి" అని సెప్పిరి.

కర్సుపెట్టి లెక్క రాసేదానికి పెద్దకొడుకు ఒప్పుకుండె. అప్పు ఇచ్చేదానికి శెట్టి ఊకొట్టె.

పనులు ఆగమేగాల మింద జరిగిపాయ.

తప్పిడి కొట్టేదానికి మనుసులను పిల్సిరి.

వాళ్లు నలబై రూపాయిలు అడిగిరి.

ఈల్లు ఇరవై ఇస్తామనిరి.

కడాకు "ముప్పయి రూపాయిలిస్తే వస్తాము" అని పట్టుబట్టిరి.

"తప్పిడికి ముప్పయి రూపాయిలా ? తప్పిడి లేకపోతేనేమి? అని కడుపులో అగ్గి పడినట్లు అరిసె సన్నోడు.

"ముగ్గురు కొడుకులుండారు. తండ్రి సచ్చిపోతే తప్పిడి కొట్టిచ్చలేరు. ధూ! ఏగితిలేని నా కొడకల్లారా! పెద్దప్పయ్యకు పుట్టినారా, ఇంకా ఎవురికన్నా పుట్టినారా మీరు?" అని కేకరిచ్చి మూసె గొంచోడు. చేసేదిలేక తప్పిడి కొట్టిచ్చేదానికి ఒప్పుకుండిరి. తప్పెట్లు జోరుగా మోగబట్టె.

పీనిగ బూడ్సేదానికి గుంత తొగల్ల.

మనుసుల్ని పిల్సిరి.

వాళ్లు యాభైరూపాయిలు అడిగిరి.

"వంకసెగురులో గుంత తొగేదానికి యాభైరూపాయిలా? గెట్టినేల కూడా కాదు ఇరవై రూపాయిలు ఇస్తాం చూడు" అని ఈల్లు బేరమాడిరి.

వాళ్లు నలభైకి దిగిరి.

మల్లీ ముప్పయి అయిదు రూపాయలకు దిగిరి.

ఇంక అంతకంటె సచ్చినా దిగమనిరి.

గుంత తొగేదానికి ముప్పయి అయిదు రూపాయిలు!

పెద్దోనికి - సగం సగం తాగి ఆ' చెవిలో పెట్టుకునే గనేస్ బీడీలు నెలకు సరిపోయేన్ని కనపడె.

రెండోవానికి - కడుపు నొప్పికిమందులూ, మాత్రలూ ఇప్పించకపోతే ఎవునితోనో లేసిపోయినపెండ్లాము కనపడె.

మూడోవానికి - పై మీద బట్ట లేకుండా ఉత్తబిత్తల తిరుగుతాండిన కడగొట్టు బిడ్డకనపడె.

సీకటి పడేయాలకి పీనిగని తాపంచేసి ఇంటి దోవ పట్టిరి.

వచ్చే ముందు ఆంజనేయస్వామి గుడిలో కూర్సోని, పూజారి దగ్గర పంచాంగం ఇని, పదోదినము అష్టమి, అవుతుంది కాబట్టి దినాలను పదకొండో దినము జరిపితే బాగుంటుందని మాట్లాడుకొనిరి.

పెద్దకొడుకు మారెప్ప మందలోకి పోయి ఒక గొర్రిని పట్టుకొచ్చె.

అది న్యాతది కాదు,ముసిల్ది!

అది బడబడగానుండె.

ఊరికే అట్ల నూకితే పడేటట్ల బక్కబక్కగానుండె.

నడిసేటప్పుడు సారం లేకుండా ఊగులాడుతాండె.

అది ముసిలోడు పెద్దప్పయ్య ఉన్నట్లే ఉండె.

బాగామేసి కొవ్వు పట్టిండే గొర్రిని పట్టుకోవల్లంటే అయిదారు నూర్లు కావల్ల. యాడుండాయి అన్ని దుడ్లు? పదో దినము అర్ధరేతిరి దాటిపోయినంక కోసిరి దాన్ని. నెత్తురంతా గిన్నిలోకి పట్టిరి. తలకాయ బుట్టను మెడనుంచి తప్పించి పొయ్యిలోకి ఏసి కాల్సిరి. గొర్రి బొచ్చుకాలే ఆ కమురు వాసనకి నోట్లో నీల్లూరుతాండె.

నాలుగు కాల్లు తెగ్గొట్టి పొయ్యిలోకి ఏసిరి.

సెర్మం ఒలిసిరి.

బర్రెముకల కాడనించీ కడుపు కిందికి కోసి పొట్ట పేగులు బైటికి తీసిరి.

గొర్రి పెంటికలు తీసిపారేసి పేగుల్లోకి నీల్లు పోసి కడిగి ఒక పక్కన పెట్టిరి.

ఇంటిమూలానికి తలకిందల యాలాడగట్టి,

గొర్రి తొడలనుంచీ ఎర్రగా ముదిరిపోయిండే కండల్ని కోసి కుప్పగా ఏసిరి.

దొమ్మ కోసి నిప్పులో కాల్సుకొని ఉప్పురాయి సంజుకుంటా తినిరి.

కూరపొయ్యిమిందికి ఎక్కించిరి.

ఆ మసాల వాసనకి నోట్లో నీల్లూరుతాండె.

పిల్లోల్లూ, పెద్దోల్లూ అంతా పొయ్యి సుట్టూరా తిరుగుతాండిరి.

ఆ ఊర్లో కూర మొగంసూసి అర్నెల్లాయ మల్ల!

నీల్లు లేని ఏటిగట్టుకు పోయి సాంబ్రాని పొగ ఏసి పిండం పెట్టిరి.

ముసిల్దానికి బొట్టుపెట్టి తుడిపేసి, ముండమోపిని చేసిరి.

కొడుకులూ, మనుమలూ గుండ్లు గొరిగించుకుండిరి.

అన్నదమ్ముల వరుసైన బందుగులు గెడ్డాలు గీకించుకుండిరి.

యాడుండే బందుగులంతా ఒకసోట కలుసుకున్నదానికి కువ్వాడ మాడుకుంటా నవ్వుకోబట్టిరి.

"నేను మా పెద్దమ్మ సచ్చిపోతే రెండు యాటలు కొట్టి దినాలు చేస్తాలేయ్"

"మా చిన్నాయన సస్తే నేను మూడు యాటలు కొడతా"

"నేను నాలుగు యాటలు నరుకుతా లేయ్, ఏమనుకుండారో. మీ అందరికంటే మా తాత దినాలని గనంగా జరుపుతా సుట్టుపక్కల ఊర్లలో గొప్పగా సెప్పుకుండేటట్లు"...

అని పరాసికాలాడుకుంటా గుండ్లు గొరిగించుకున్నోల్లూ, గడ్డం గీకించుకున్నోల్లూ అంతా ఆడే సుబ్రమనెంబాయిలో మునిగి తానాలు చేసి ఇంటికొచ్చిరి.

అనంక చూస్కో నా సామిరంగా!

వరి అన్నం తిని ఎన్ని నాళ్లాయెనో!

ఎముకలు కొరికి ఎన్ని నాళ్లాయెనో!

నమిల్తే ఆలస్యమైతుందని దవడలు కూడా కదిలీకుండా వడ్డించింది వడ్డించినట్లే మింగబట్టిరి.

పచ్చి పరంకాయ, టెంకాయ సిప్పా ఏసినా ఉడకని ముసిలి గొర్రి మాంసాన్ని రబ్బరును నమిలినట్ల నములుతా గనపోసుకుండిరి.

సెమట్లు కక్కుకుంటా తినబట్టిరి.

తిని తిని మొల్తాడు బిర్రాయ.

అడ్డపంచెలు ఊడిపాయ.

ఎవురి బిడ్డల్ని వాల్లు దగ్గర గూసోబెట్టుకుని తినబెట్టిరి.

పిల్లోల్లు ఇంక సాలు మొర్రో అని లేయబోతే నాలుగు గుద్దులు గుద్ది కూర్సోబెట్టి వాల్ల ఏడ్పే నోల్లలోనికి దురికి దురికి తినిపించిరి.

'ఈడ సరిగా తినకపొయ్యేది, ఇంటికి పోతేనే ఆకలిమా అంటా ఏడ్సేది. ఈడ వరి అన్నమూ, మాంసం కూరా ఉద్దరగా దొరుకుతాంటే తినేదానికి దొబ్బులా మల్ల ఈ పిల్లోల్లకి?' అని పెద్దోల్ల బాధ. ఈడ కడుపునిండా తినిపోతే రాత్రికి ఇంట్లో పొయ్యిమీద ఎసరు ఎక్కించే కర్సు ఉండదని వాల్ల ఆశ.

బాపనయ్యవారిని పిలిపిచ్చిరి, (మంత్రం) నీల్లు సల్లిపిచ్చుకుండేదానికి.

బియ్యం పెట్టిరి.

బేల్లు పెట్టిరి,

బెల్లం పెట్టిరి

నూగులు పెట్టిరి

అన్నిటి మద్దిలో కొత్తగా కొనుక్కొచ్చిండేది టీలుది కలశం చెంబు పెట్టిరి.

సామి మంత్రాలు సదవబట్టె.

బంగారు ఇమ్మనె.

వస్త్రాలు ఇమ్మనె.

గోవులు దానం సేయమనె

ఇంకా ఏమేమో దానం సెయ్యమనె... పుట్టగోసి పెట్టుకుండేకి ఏగితి లేనోల్లని!

అన్నీ ఉత్తుత్త దానం చేసినట్ల అచ్చింతలు ఏసిరి!

సామి దచ్చిన పెట్టమనె

నిజం దచ్చిన!

"మా పెద్దనాయన కూర తినల్లని బెమ్మెత్తిపడి తినకనే సచ్చిపోయినాడు సామీ! ఆశతీరక ఇంకా కింద కిందనే తిరుగుతాంటాడు. నువ్వు మంత్రాలు బాగా సదివి ముసిలోని ఆత్మని పైకి పంపిచ్చల్ల సామీ" అని సేతులెత్తి దండంపెట్టి అడిగె... సెర్మం అమ్ముకుని సారాయి తాగొచ్చిన బందుగు.

పెద్ద కొడుకు మారెప్ప దచ్చిన పదిరూపాయలు పెట్టె.

సామి దచ్చిన పక్క సూసె.

పైకి తలెత్తి సూసె.

మల్లా కిందికి దచ్చిన పక్క సూసి

మల్లా పైకి తలెత్తి సూసె

"జీవుడు ఇంకా మద్దెలోనే ఉండాడు. పైకి పోయేదానికి దచ్చిన సాలదు" అని నవ్వె.

"సివరి కోరిక తీరకుండా సచ్చిపోయినాడు పావం! దచ్చిన ఇంకొక అయిదురూపాయిలు పెడితే పున్నెం కదా!" అనె.

"పెట్టన్నా! దచ్చిన ఇంకో అయిదు రూపాయిలు పెట్టు. సామి మంత్రాలు సదివి నీల్లు సల్లితే... సావు మైల, సియ్యి తినిన మైల అన్నీ దెబ్బకు ఎగిరిపోవల్ల!" అని ఈరత్వంతో మాట్లాడె గొర్రి సెర్మం అమ్ముకుని తాగొచ్చినోడు. లోలోపల ముక్కుకుంటా, మూలుగుకుంటా మారెప్ప దచ్చిన ఇంకొక అయిదు రూపాయిలు పెట్టె.

కలశం చెంబులో మామిడాకులు అద్ది సామి ఇంట్లో గోడలకు నీల్లు సల్లె.

"నా మింద పడలే సామీ నా మింద పడలే. నా కొడుకు మింద పడలే సామీ. నా బిడ్డ మింద పడలే' అని అంతా ఆత్రపడతా నీల్లు సల్లిచ్చుకుండిరి. మల్లా ఇంకోసారి అంతా అయిదు పైసలూ, పదిపైసలూ దచ్చినలు ఏసి బక్తిగా సామి కాల్లకు మొక్కుకుండిరి.

బియ్యమూ, బేల్లూ అన్నీ మూక్కొని సంచిలో పోసుకుని సామి నవ్వుకుంటా ఎల్లబారిపాయ, బస్సు శార్జికి కూడా దుడ్లు ఇప్పించుకొని!

పండగ బువ్వ తిన్నట్లు మొగాలు కలకలలాడతాంటే యాడోల్లు ఆడ ఇండ్లకు

జారుకుండిరి.

పున్నెందుత్త దించిన మూడో దినము ముసిల్ది ఏడ్సబట్టె.

"నట్టింట్లో ఎందుకు ఏడుస్తావే ముండమోపిదానా? పోయినోల్లు రమ్మంటే వస్తారా? ఆయప్పకు పిలుపు వచ్చె. పాయ! మాగిన పండు సెట్టుమింద ఎంతకాలముంటుంది" అని కూతలేసె మూడో కొడుకు... ముసిల్ది ముసిలోడు గ్యాపకం వచ్చి ఏడుస్తాంది అనుకొని.

"లే సన్ననాకొడకా! మూడునూర్లు పెట్టి గొర్రిని కోస్తిరి. ఊరోల్లు అంతా వచ్చి తినిపాయిరి. ఎవురెవురికి పుట్టిన నా కొడుకులో వచ్చి గొంతువరకూ సించుకొని పాయిరి. నా ఇస్తరాకులోకి మాత్రము నాలుగు తునకలు కూడా ఎయ్యకపోతిరి కదరా! మీకడుపులు దొక్కా! మీరు తునకలు తిని నా మొగానికి నీల్లు కలిపిన పులుసు పోస్తిరి కదరా! మీ యాకు సినగా! మీ యమ్మ కడుపు కాలా!" అని కటినంగా మాట్లాడతా శాపనార్తాలు పెట్టుకుంటా ఏడ్సబట్టె ముసిల్ది.